

Familieoptegnelser til den danske Adels Personalhistorie i det 16. og 17. Aarhundrede.

Af Dr. phil. **Gustav Bang.**

Nedenstaaende Familie- og Dagbogsoptegnelser, der fremtræder som en Fortsættelse af de af mig i 3 Række V meddelte, og som jeg er stødt paa under Indsamlingen af Materialet til et større Arbejde, har hidtil ikke været trykte, og de har enten slet ikke eller kun ufuldkomment været benyttede. Da de imidlertid indeholder en Del Stof af personalhistorisk Interesse, og da de Data, de meddeler, i det hele gør et særdeles paalideligt Indtryk, fortjener de at offentliggøres. Med Hensyn til de tre sidste Stykker er kun de rent personalhistoriske Notits'er medtagne; de Dagbogsoptegnelser, der findes i Nr. III og V, og de Sentenser og Bønner, der findes i Nr. IV, savner al Interesse.

I.

Paa Bladene 229—230 i det bekendte skave'ske Lovhaandskrift (Arne-magnæanske Saml. Nr. 9 8vo) findes nedenstaaende Optegnelser, der hovedsagelig angaar Slægten Skave, men ogsaa indeholder enkelte Opgivelser af almindelig Karakter. Den sidste Notits maa være skrevet imellem Herluf Trolles Død i Juni 1565 og Børge Trolles i Juli 1571.

Med en Haand fra c. 1500:

1487 Konungh Hans krones i Sverige.

1499 then søndav for ste Pofels dav¹⁾ vor²⁾ met³⁾.

Med en Haand fra 2. Halvdæl af det 16. Aarhundrede:

Anno medlvij³⁾ døde hertug Adolf sthe Barbare dag⁴⁾.

Sanime aar nyaars afthen lagdis belt til, ath fordum Harluf Skafve redt ther ofver schti Mathie dag y faste⁵⁾.

I thend same ugge⁶⁾ anamidt konung Christiern thend første Synder Yudtlandt och lante Holsten.

¹⁾ Den 20. Januar.

²⁾ De to for største Delen hensnuldrede Ord kan maaske læses: „Krestinnes“ og „Johan“.

³⁾ Læs 1459.

⁴⁾ Den 4. December.

⁵⁾ Den 24. Februar (1460).

⁶⁾ Den 2. Marts.

Md døde bishop Niels Skafve¹⁾ søndaghen nest epher sthi Morthens dagh²⁾.

Mdv døde frue Øllegaardt Valkendorf Henningsdather af Høyby y Laalandt³⁾ temper fridagh y faste⁴⁾, ther iij slogh epher middagh, och blef iordit y Ringstedt om søndagen hos sancti Knudt⁵⁾, och tha var kyndermøs paa fleske søndag⁶⁾; gudt hafve lof for sin naade.

Mdlxxxx⁷⁾ vognburgh slagen om pingsten⁸⁾.

Mcdlxxvij var koning Hansis brøllup vor frue fødtsetl⁹⁾.

Same aar schti Luce afthen¹⁰⁾ var født saligh Movrits Skafve.

Aar mcdlxxxvj schti Knudt konnings afthen¹¹⁾ var født biscop Niels Skafve.

Mcdlxxxj døde konning Christiern thu (!) then første mandag for Urbani¹²⁾.

Samme aar onsdagen for sthi lørgen¹³⁾ var født frue Kirstine Skafve, biscop Niels Skafve och Movritz Schafve systher, Børge Trolde og saligh Herløff Trolde moder¹⁴⁾.

II.

Nedenstaaende Familieoptegnelser vedrørende Slægterne Baden og Urup findes paa Bl. 329—331 i et Lovhaandskrift, skrevet Aar 1551 for Iver Jensøn Baden; Haandskriftet opbevares i den arnemagnænske Samling som Nr. 80 i 4te.

1) Niels Skave var Biskop i Roskilde fra 1485 til sin Død.

2) Den 15. November.

3) Siden 1500 Enke efter Herluf Skave.

4) Den 14. Februar.

5) Sankt Knuds Dag er den 10. Juli, i 1505 faldt den paa en Torsdag.

6) Den 2. Februar.

7) Ovenover er skrevet mcdxc.

8) Pinse faldt i 1490 paa 30. Maj.

9) Den 8. September; Brylluppet stod i Virkeligheden den 6. September, Søndagen før vor Frues Fødselsdag.

10) Den 17. Oktober.

11) Den 9. Juli.

12) Den 21. Maj.

13) Den 18. April.

14) Død 1534 ¹²/₆; gift 1498 med Jakob Trolle til Lillø.

Optegnelser af Peder Iversøn Baden.

Den 18. November ano 87 døde erlig velbyrdig fru Karene Ifversdater¹⁾, salig Hendrich Urup[s] paa Skiersnes²⁾ mellem 5 oc 6 om aftenen, hvis sel gud hafve, oc log syg vid en 3 ugers thid oc fich en kristelige afsked af denne erlendig verden, oc blif begrafven udi Sems kierche hos hyndis sallig hos[bo]nde hvil (!); gud forlene dennom bege den evig sallighed &c.

Peder Ifversen
egen handt.

Anno ³⁾ blif Karene Urup Axseldatter fød.

Anno ⁴⁾ blif Anne Urup Axseldatter fød⁵⁾.

Optegnelser af Karen Iversdatter Baden, Henrik Urups.

[Anno do]m[in]i mdlxij løfverdagen nest ept[her] Bartholomei dag⁶⁾ mellem iij och iiij ephther middag blef Urup født paa Uggelen⁷⁾ &c.

Anno domini mdlxiiij fredagen nest for pindtsdag⁸⁾ o[m] morgenen mellom iij och v for middag blef Axel Urup født paa Aggershus.

Anno domini mdlxv mandagen nest for sancte Math . . .⁹⁾ om morgenen mellom iij och v blef Karin Urup født p[aa] Uggelen &c.

Anno domini mdlxvij nye aars aften¹⁰⁾, som var paa [en] thisdag, da blef Berthe Urup født paa en gaardt, hedder Krog-

¹⁾ Baden, født 21. April 1538.

²⁾ Skersnæs i Stokke Præstegæld, Nahosogn til Semb Præstegæld; Henrik Urup var død i 1567, se ndfr.

³⁾ Aaben Plads.

⁴⁾ Aaben Plads.

⁵⁾ Karen og Anne Urup, Døtre af Henrik Urup og Karen Badens Søn Axel Urup til Vognø, maa være fødte omkr. Aar 1600.

⁶⁾ Den 29. August.

⁷⁾ Vistnok Ullern i Akers Præstegæld.

⁸⁾ Den 19. Maj.

⁹⁾ Sandsynligvis har de bortfaldne Bogstaver været . . æi, saaledes at Datoen bliver den 17. September; hvis den skulde være Mandagen før Mathiæ Dag, vilde der kun være nøjagtig 9 Maaneder mellem Axels og Karens Fødsel.

¹⁰⁾ D. v. s. den 31. December 1566.

stad, liggendis paa Eger¹⁾, der klokken var x ephther m[iddag] om aftenen, och var vi rømmid for pesthelens²⁾ den th[id], oc ther then vij ugge ieg gick y kiercken ephther hender, da var Aggershus belavgdt af de Svenske³⁾ saa mott[e ieg] medt min børn for vore fiender de Svenske dieris s[kyld] rømme til Marstrand och saa fra Marstrand och ofver ti[l] Iulland, och var ieg der til s. Bartholomei thid om høs[ten]⁴⁾, och der ieg kom hiem igien, da var Uggelen och Skie[rsnes] afbrend, och bortthagedt och henrøfvdt alt thet vi ha[fde].

Karin Ifversdatter.

Anno domini mdlxvij den neste onsdag ephther [st.] Hans dag medsommer⁵⁾ da kallede gud min allerkieriste och gode hosbond, sallig Henrich Urup, af denne forg[en]gelige verden och til thet evige lif &c., hvis siel gud hafve til evige thid, och døde hand paa Aggershus, o[c] laa hand vel en maanidt af siugdum, som gud h[afde] lagt hanom paa, saa hand iche døde udaf nogen has[tig] siugdum; herre gudt lade os findis udi gudts ri[ge] for vor naadige domner och gudts blide ansicht &c.

Anno domini⁶⁾ den 22 November adt aften, der klokken var mellom 6 och 7, blef min søn Iorgen Urup født paa min gaardt Skiersnes; gud unde hanom lenge och lykkelig adt lefve &c.

Anno 1557 vor frue dag udi faste hedenkalledt gud erlig och velbyrdige frue Anne Gyllenlye⁷⁾ her fra dette forgengselige verden til sit evige rige, och døde hun paa Ugelen och blef begravnen udi Sembs kiercke; gud almegte gifve hinder met alle gudts udvolde en sallig och gledelig opstandelse &c.

¹⁾ En Gaard i Eger Præstegæld, Buskeruds Amt, hedder endnu Krogstad.

²⁾ Om Pesten i Norge i 1566 se Mansa: Bidrag til Folkesygdommenes og Sundhedsplejens Historie. S. 202—3.

³⁾ Akershus's Belejring begyndte den 18. Februar 1567 og varede til den 23. Maj.

⁴⁾ Den 24. August.

⁵⁾ Den 25. Juni.

⁶⁾ Aarstallet glemte; det maa være 1567.

⁷⁾ Datter af Niels Henriksøn til Østraat og Inger Ottesdatter, gift med Erik Urup til Allerup, Svigermoder til Optegnerinden.

Anno 1571 døde erlig och velbyrdige mand Erichk Urup til Allerup¹⁾ den 12. dag Februari, och blef hand begrafven udi Sembs kiercke den søndag nest for sancte Gregori dag, som er den xj dag Marti; gud allermegte gifve hannom met alle gudts udvalde en sallig opstandelse.

Anno 1570 thend 19. dag Februarii døde erlig och velbyrdige mand Ifver Iensen²⁾ til Fritzø³⁾, och blef hand begrafven y Hedrin kiercke den søndag Iudica, som er den 12. dag Marti; gud unde hanom met alle chrestne menske och gudts udvalde en sallig opstandelse &c.

Anno 1567 onsdagen nest ephther sancte Hans dag⁴⁾ mellom et och tho slet døde erlig och velbyrdige mand Henrich Urup til Skiersnes paa Aggershus, och blef [hans] lig hiemførdt y Sembs kiercke den 13. dag dag (!) Iulli, blef fornæ hans lig begrafven udi Sems kiercke søndagen nest for s. Ollufs dagh⁵⁾.

Anno 1576 døde erlig och velbyrdige iomfru Anne Urup paa Uggerup y Skonne och blef begrafven søndagen nest for alle helgen dag⁶⁾ udi Urup sogenkiercke udi den samme graf, som Arildt Urups sallige moder⁷⁾ ligger begrafven udi; gud gifve hender en gledelige opstandelse och thet evige lif met alle gud[s] udvalde, ammen.

Optegnelser af Peder Iversøn Baden.

Thendt 5. October anno 1604 da kallet gudt min s. søster f. Ki[r]sten Ifversdatter s. Prots Lauritsens⁸⁾ til Nørholm af denne forgiengelighe verden, hvilchen gud forlenne hender de[n] evige salighet med alle thro christne, och blef hun begraf[ven] i Gierpen kierche i Bratsberelehen den fiortende Septhr.

Hindis fodsels vare dit ard 1545.

¹⁾ Optegnerindens Svigerfader.

²⁾ Optegnerindens Fader.

³⁾ Fritzø, Hedrum Præstegæld.

⁴⁾ Den 25. Juni.

⁵⁾ Den 27. Juli.

⁶⁾ Den 25. Oktober.

⁷⁾ Arild Urup var en Søn af (Henrik Urups Farbroder) Axel Urup til Uggerup og Anne Arvidsdatter Trolle, der endnu levede i 1560.

⁸⁾ Hørby.

Hindis brølup stod same thid myn sallig s[øster] Karenis y Thønsberg anno 1560.

Sallig Pros Larissons begrafvelse stod y Gierp[en] kierche dit ard 1596 om hiellig thre kon[ger]¹⁾.

Dit ard anno 1551 om thorsdagen for s. Pauli conversionis dag²⁾ vaar Peder Ifversøn thil Friedsø hans fødselsdag her paa Friedsø, gud verrit (!) errit evindellige fore aller syne velgierninger &c.

Dit ard anno 1542 blif myn søster Ulvilde fød om s. Hans thid paa Fridsø, och døde den 8. Aprilis 1614; gud gifve hende en gledelig opstandelse³⁾.

Dit ard anno 1538 bellif my[n] s. søster Karne Ifversdater fød paa Hofven⁴⁾.

Dit ard ano 1536 blif myn sallig søster Berette fød paa Hafvinne.

Dit ard 1546 blef myn s. broder Oluf Ifv. fod her paa Fridsø.

Dit ard 1548 blif myn sallig broder Iachop Ifversøn fød paa Brasberg⁵⁾, da hafde myn faeder Braseber len.

Dit ard 1536 stod myn sallige v. fader Ifver Ienson til Ottenstrup brolup med erlig och velbyrdig iomfru Karne Galde, her Oluf Galdis dater, hvis siel gud hafve.

III.

I Ny kgl. Sml. 8vo 393 findes en Dagbog for Aaret 1625 af Fru Mette Rosenkrans, Kristen Thomesøn Sehesteds (født 1600 ²⁷/₂, død 1644 ²¹/₁₂). Blandt Efterretningerne, der er indførte i et Exemplar af Helvaderus's Kalender, findes følgende af personalhistorisk Betydning.

14. August. Støed Iens Iulls brølup med Ide Giøe och Morids Askeleffvers med Ellen Giøe⁶⁾ paa Onse raadhus; gud gifve den (!) lycke.

¹⁾ De sidste 4 Ord en senere Tilføjelse. Pros Lauridsøn var død den 11. Januar.

²⁾ Den 22. Januar.

³⁾ Fra „— och døde —“ senere Tilføjelse.

⁴⁾ Det nuværende Hovind i Akers Præstegæld.

⁵⁾ Bratsbjerg i Gjerpens Præstegæld.

⁶⁾ Ide og Ellen Gø var Døtre af Henrik Gø til Tureby; Ide var født 1606 ⁷/₁ og døde 1654 ²/₁₁; Ellen var født 1603 ²⁰/₁ og døde 1656 ³/₄. Jens Pedersøn Jul til Lindbjerg, født 1592, død 1636; Movrids Jørgensøn Aschersleben til Dybæk, født 1596 ²⁸/₆, død 1641 ¹¹/₁₁.

20. August. Droeg ieg til Torpegaard och førde Emmerens Rosenkrantz brud til Onse.

21. August. Stod Eskel Giøes brølup med Emmerens Rosenkrans paa Onse raadhus¹⁾.

3. September. Drog vi fra Helsingør och til Landskronne och kom saa tillig, at Christen²⁾ red med Malti Iul³⁾ i by med bruden.

4. September. Stod Malte Iul brølup med iomfru Anne Ramel⁴⁾; gud gifve dem til lycke.

11. September. Stod Eiller Holcks brølup med iomfru Riborig Bille⁵⁾.

25. November. Drog min moder⁶⁾ til Iacob Ulfelds⁷⁾ begrafvelse, som blev skiøt i krigen.

27. November. Kom min mormoder Kierstin Harenbierig⁸⁾ hid til Onse⁹⁾ til min moder, vaar her huos mig, ieg skylle gjør barsel.

30. November. Blef Dorete Sested fød paa Onsegaard, der klokken vaar fiere om eftermidagen¹⁰⁾.

7. December. Blef Dorette Sested christenet i sant Hans kiercke i Onse och christenet mester Hendrick¹¹⁾ hender.

IV.

Paa de hvide Blade bag i et Eksemplar af Kristiern Pedersøns Psalter, Andorf 1541 (Thottske Sml. 8vo 155) findes en Del Bønner, Salmever, Sen-

¹⁾ Eskil Henriksøn Gø til Brandholm, født 1600, død før 1647; Emmerence Rosenkrans Karstensdatter.

²⁾ Optegnerindens Mand Kristen Thomesøn Sehested.

³⁾ Malte Iversøn Jul til Maltesholm og Giessinggaard, født 1594 ²³/₄, død 1648 ⁴/₆.

⁴⁾ Anne Henriksdatter Ramel, født 1606, død 1661 ¹⁶/₆.

⁵⁾ Ejler Kristensøn Holk til Gelskov, død 1648 i November; Rigborg Stensdatter Bille.

⁶⁾ Sofie Axelsdatter Brahe, født 1578 ¹¹/₈, død 1646 ²¹/₁₂.

⁷⁾ Jakob Jakobsøn Ulfeld til Urup, født 1601 ¹/₂, død 1625 ²⁵/₁₀.

⁸⁾ Kirsten Eriksdatter Hardenberg, død 1639, begravet ²²/₁₂, siden 1616 Enke efter Axel Brahe.

⁹⁾ Optegnerindens Fader Holger Rosenkrans var Lensmand i Odense fra 1618 til 1628.

¹⁰⁾ Hun døde 1628.

¹¹⁾ Mag. Henrik Mikkelsøn Tisdorph, fra 1617 til 1635 Præst ved St. Hans Kirke i Odense.

tenser o. lign. og desuden følgende Notits, skrevet af Sofie Pedersdatter Brahe, født 1580 ¹/₆, død 1638 ¹/₄, første Gang gift 1604 ²⁹/₇, med Peder Munk (død 1623 ²¹/₈).

1627

den xi Mai, som var tre uger for pinsdag¹⁾ var Malte Sest och mit brølup y Olbore; eud lade ded ver sked y en god tid, gud thil lof och vos och vor vener thil ere och glede, amen.

V.

I Ny kgl. Sml. 8vo 141 f. findes en Dagbog fra Aaret 1642, ført af Kristen Jørgensøn Skel til Soestrup (født 1623 ²⁸/₁, død 1688 ²⁸/₃) under hans Rejse i Holland, England og Frankrig. Efterretningerne er indførte paa de hvide Blade i et Eksemplar af David Origanus: Kleyne Almanach nae den nieuwen en ouden styl op't jaer MDCXLII. Amsterdam. Den indeholder kun følgende tre personalhistoriske Notitser.

Den 23. vt. st. Jan. stoed iomfru Berthe Rosenkrandses bryllup i Viborrig²⁾.

Den 13. Martii stoed sl. Iørgen Urnes³⁾ begrafvelse i Randers.

Den 16. dito stoed sl. Palle Rosenkrandses⁴⁾ begrafvelse i Lolland.

¹⁾ Tre Uger før Pinsedag var i Aaret 1627 den 22. April.

²⁾ Ifølge Ligprædikenen over Beate (ikke Birgitte) Holgersdatter Rosenkrans (født 1608, død 1647) var det den 31. Januar, hun blev gift med Henrik Thott; Opgivelsen ovenfor er dog sikkert rigtigere; den 31. Januar var en Mandag, men den 23. en Søndag.

³⁾ Jørgen Knudson Urne til Alslev, født 1598 ¹⁷/₁₀, død 1642 ¹²/₇.

⁴⁾ Palle Axelsson Rosenkrans til Krænkerup, født 1587 ²⁸/₆, død 1642 ²²/₂.